

HÖGSKOLAN I GÄVLE

STYRDOKUMENT

Dokumenttyp: Rutin
Ärendenummer: HIG-STYR 2021/85
Beslutat av: Utbildnings- och
forskningsnämnden
Beslutsdatum: 2021-09-16
Giltighetstid: Tillsvidare

Rutin för etisk granskning av studentarbeten som involverar människor

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund.....	1
Etisk granskning av studentarbeten	2
<i>Granskning vid Etikprövningsmyndigheten .....</i>	<i>2</i>
<i>Granskning vid Forskningsetiska rådet .....</i>	<i>2</i>

Inledning

Det är angeläget att alla studentarbeten vid Högskolan i Gävle bedrivs under etiskt säkerställda former och att forskningspersonerna som deltar i studentarbeten värnas. Det innebär att vid alla studentarbeten som involverar människor ska deltagandet ske frivilligt och samtycke ska inhämtas. Vid Högskolan i Gävle finns ett Forskningsetiskt råd (FER), som granskar att tillämpliga studentarbeten genomförs i enlighet med forskningsetiska principer och krav.

Denna rutin definierar vilka examensarbeten som ska granskas av Forskningsetiska rådet eller Etikprövningsmyndigheten samt vilka studentarbeten som inte behöver granskas, för att säkerställa att studentarbeten på grundnivå och avancerad nivå sker under etiskt godtagbara former.

Bakgrund

Etikprövningslagen syftar till att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Lagen innehåller bestämmelser om etikprövning av forskning som avser människor och biologiskt material från människor samt bestämmelser om samtycke till sådan forskning.

Forskning definieras i etikprövningslagen (2003:460)¹ på följande sätt:

2 § Forskning: vetenskapligt experimentellt eller teoretiskt arbete eller vetenskapliga studier genom observation, om arbetet eller studierna görs för att hämta in ny kunskap, och utvecklingsarbete på vetenskaplig grund, dock inte sådant arbete eller sådana studier som utförs endast inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller på avancerad nivå.

Vetenskapliga studier och utvecklingsarbete på vetenskaplig grund som utförs endast² inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå är således undantagna lagens definition av forskning och omfattas därför inte av etikprövningslagen. Det kan dock finnas studentarbeten som ändå faller under forskning i lagen mening. Sådana studentarbeten ska etikprövas vid Etikprövningsmyndigheten.

I förarbeten till lagen (se prop. 2018/19:165, sid 23) anges att regeringen förutsätter att arbeten som utförs av studenter inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller på avancerad nivå bedrivs under etiskt säkerställda och trygga former och påpekar att detta ansvar ligger på utbildningsanordnaren. Högskolan i Gävle har beslutat att studentarbeten, utöver dem som betraktas som forskning, ska etikgranskas om det föreligger risker för forskningspersonerna exempelvis på grund av beroendeförhållanden till studenten, att forskningspersonen tillhör en utsatt grupp eller om känsliga personuppgifter inhämtas. Studenter på denna nivå ska inte åläggas det ansvar det innebär att bedriva verksamhet där det finns risk för forskningspersonerna, detta ansvar ligger på utbildningsanordnaren. För universitet och högskolor tydliggörs detta i 1 kap. 3 a § högskolelagen (1992:1434), där det står att högskolorna i sin verksamhet ska värna vetenskapens trovärdighet och god forskningssed.

---

¹ Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor

² Den 1 januari 2020 trädde förändringar i etikprövningslagen i kraft. Bland annat lades ordet *endast* till i den andra paragrafen. I propositionen till lagändringen (Proposition 2018/19:165 Etikprövning av forskning – tydligare regler och skärpta straff) går att läsa att detta skett efter synpunkter från remissinstanserna om att studenter inte bör kunna användas som bulvaner för att utföra forskning som inte skulle fått godkänd etikprövning.

Etisk granskning av studentarbeten

För att underlätta reflektion kring forskningsetik och avgöra om det planerade examensarbetet behöver etikgranskas av FER eller inte kan studenten och handledaren använda sig av checklistan – [Etisk granskning av studentarbeten som involverar människor](#).

Det rekommenderas att av Högskolan i Gävle utsedd examinator i samverkan med utbildningsledaren tillser att kursens upplägg möjliggör att forskningsetiska överväganden kan göras vad gäller det planerade examensarbetet så att FER kan lämna ett yttrande i tillämpliga fall.

Exempel på arbeten som inte behöver granskas av FER är uppsatser på A- och B nivå samt skrivarbeten eller konstnärliga arbeten inom ramen för en kurs, observationsstudier i skolor, användarstudier eller andra typer av övningsuppgifter. Vid framtagande eller revidering av sådana kursmoment kan FER med fördel rådfrågas.

Granskning vid Etikprövningsmyndigheten

Studenters examensarbeten kan baseras på data som samlas in inom ramen för ett forskningsprojekt. Är forskningen av karaktären att den faller inom ramen för etikprövningslagens (2003:460) tillämpningsområde åligger det ansvarig forskare³ att ansvara för ansökan till Etikprövningsmyndigheten. Någon ansökan till FER ska inte göras i dessa fall.

Examensarbete som inte ingår i något forskningsprojekt men där planer finns att publicera i vetenskapliga sammanhang är att betrakta som forskning. Det gäller även om studien utförs av studenter som ett examensarbete inom ramen för högskoleutbildning på grund- eller avancerad nivå. Faller studien inom ramen för vad som beskrivs i § 4a etikprövningsförordningen (2003:615)⁴ ska ansvarig forskare göra ansökan om yttrande. Yttrande ska inhämtas om tveksamhet råder. Yttrande kan inte inhämtas efter att data samlats in. Någon ansökan till FER ska inte göras i dessa fall.

Granskning vid Forskningsetiska rådet

Handledaren ansvarar för att det genomförs en bedömning om det planerade examensarbetet är att betrakta som forskning i lagens mening eller som en studie endast inom ramen för högskoleutbildning. Vid osäkerhet bör vederbörande kontakta FER. Som beskrivs ovan är ett examensarbete att betrakta som både forskning och examensarbete om arbetet genomförs inom ramen för ett forskningsprojekt och om det finns avsikt att publicera den forskning som presenteras i arbetet i ett vetenskapligt sammanhang. I de fall godkänd etikprövning från Etikprövningsmyndigheten finns ska handledaren informera examinator om det.

---

³ Det krävs att den ansvariga forskaren har den vetenskapliga kompetens som behövs för projektet, det vill säga lägst doktorexamen enligt etikprövningsmyndighetens praxis.

⁴ Det är förhållandevis ovanligt att Etikprövningsmyndigheten får in ansökningar som avser arbeten inom ramarna för utbildning på grundnivå eller avancerad nivå. Om myndigheten får en sådan ansökan och bedömer att studien inte faller inom ramarna för etikprövningslagens tillämpningsområde, har den möjlighet att ge rådgivande yttrande. Detta kan hjälpa den sökande att förbättra studien ur etiskt avseende eller påminna om annan relevant lagstiftning. Det rådgivande yttrandet är också ett kvitto på att man inte försökt kringgå lagen.

I de fall examensarbetet utförs endast inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå och involverar människor ska arbetet i tillämpliga fall granskas av FER. Exempel på detta har tidigare beskrivits; vad gäller känsliga personuppgifter kan det tex vara uppgifter om hälsa och stress. Checklistan är tänkt att utgöra ett stöd i bedömningen. Därutöver finns information på FERs [webbsida](#) i vilka fall ansökan till FER ska göras. Granskningen ska göras innan datainsamlingen påbörjas.

Studenten ska i dialog med handledaren och med stöd av *checklistan* ta ställning till om det planerade arbetet ska granskas av FER. Om någon av frågorna i checklistan besvaras med ”ja” eller ”tveksamt” ska ansökan skickas in enligt anvisningar på FERs websida. Någon ansökan till FER ska inte göras om samtliga frågor i checklistan besvaras med nej.

I granskningen fokuserar FER på om; undersökningen är godtagbar enligt gällande regelverk; den skada som studien eventuellt kan innebära uppvägs av den nytta i form av kunskapsvinster den kan leda till; informationen till forskningspersonerna i studien och det sätt på vilket samtycke inhämtas är adekvat samt personuppgifter respektive känsliga personuppgifter behandlas enligt gällande regelverk. På FERs websida finns mer information samt datum för rådets sammanträden publicerade.

Rådets handläggningstid är vanligtvis 2 veckor från att handlingarna skickas in. FER skickar sitt yttrande till handledare och studenter för diskussion och åtgärd. Handledaren ansvarar för att informera examinator/examinerande lärare om FERs yttrande.

Handledaren har ett ansvar att särskilt informera studenten om hur personuppgifter hanteras på ett säkert sätt. Några exempel på vad handledaren bör ta upp med studenten är hur materialet hanteras (identifikation av personer tas bort från utskrifter) och förvaras (vara inlåst, sparas på särskilda media, kodlista och enkäter ska förvaras på olika ställen) och att så kallade molntjänster inte ska användas. Handledaren har även ett ansvar för att inte fler personuppgifter än nödvändigt, för att besvara examensarbetets syfte, samlas in.

Efter det att examensarbetet är avslutat och godkänt ska studenten lämna en skriftlig försäkran till handledare om att uppgifter relaterade till examensarbetet (så som enkäter, ljudupptagningar, videofilmer etc.) har förstörts. Om materialet ingår i ett forskningsprojekt ansvarar handledaren tillsammans med den ansvariga forskaren för arkivering och dokumentation enligt riktlinjer som gäller forskning (se dokumenthanteringsplan för forskningshandlingar <https://www.hig.se/Ext/Sv/Organisation/Enheten-for-verksamhets--och-ledningsstod/Ledningskansliet/Registratur/Arkivering-och-diarieforing.html>)